

Generálny sponzor časopisu:

Bylinná banka, Distro BS, Skriptáreň, Bezobalová drogeria,
EkoKlubovňa, odborná literatúra, triedenie zberu,
dobrá nálada...

Vytlačenie prvého výtlačku zadarmo zabezpečil
ILCO

(Peter Chorváth)

tlačenie dokumentov, záložné napaľovanie cd, dvd médií
izba 12/c, 5.poschodie, internát

Náklad 100 ks zabezpečila Počítačová miestnosť na internáte.

© 2005 Všetky práva vyhradené. Neoprávnené kopírovanie, reprodukcia, prenájom, požičiavanie, verejné prevádzkovanie a vysielanie je zakázané. Žiadna časť tejto stránky nemôže byť kopírovaná, umiestnená vo vyhľadávacom systéme alebo vysielaná v žiadnej forme a žiadnym spôsobom, elektronicky, mechanicky, fotokópiou, nahrávkou alebo inak bez výhradného povolenia vydavateľa. Redakcia nezaručuje aktuálnosť, vhodnosť, presnosť, kompletnosť informácií obsiahnutých v tomto časopise. Články publikované v tomto časopise môžu obsahovať nepresnosti a pravopisné chyby. Názory redakcie sa nemusia zhodovať s názormi prispievateľov článkov.

Číslo I

Odporúčaná cena: 12

eFEEkt
BURINA

Časopis študentov Fakulty ekológie a environmentalistiky, B. Štiavnica

Prečo práve „eFEEkt BURINA“?

Vymyslieť názov pre časopis a ešte k tomu s ním byť aj spokojný nie je vôbec ľahké. Nápadov bolo veľa a veď nakoniec i medzi vami sa našli ľudia, ktorí svojimi nápadmi prispeli na nástenke. Rozhodli sme sa nakoniec pre eFEEkt „BURINA“ a tu sa dozviete nejaký ten dôvod prečo. Slovo eFEEkt zahŕňa názov našej fakulty, čím chceme zdôrazniť, že je to fakultný časopis. Efekt by sme chceli dosiahnuť predovšetkým aplikovaním našich schopností na zlepšenie informovanosti o aktuálnom dianí na našej fakulte, o ochrane životného prostredia a ekologických vzťahoch. Pod burinou si asi väčšina ľudí predstaví nejakú rastlinu, ktorá mu rastie kade tade pomedzi riadky a nech ju vytrháva koľko chce, o chvíľu je jej opäť plná záhrada. Podobne je to aj s našimi otázkami a dokonca i súvislosťami v témach, ktorými sa budeme v časopise zaoberať. Jedná sa najmä o naše štúdium, školu a všetko okolo toho, aktivity do ktorých sa púšťame, V-klub VK1 a v neposlednom rade téma prírody, životného prostredia, príčiny a výsledky ich ochrany. Jednou takou burinou bol kedysi aj kúkoľ poľný (*Agrostemma githago*). Rástol na území celého bývalého Československa a dnes prežíva na niekoľkých posledných lokalitych avyžaduje prísnu ochranu. Preto bude jeho podobizeň sprevádzať BURINU ako symbol krehkosti vzťahov v prírode a toho, ako dramaticky sa môže zmeniť vplyvom človeka schopnosť prežiť aj plevelu na poli. V prípade, že by ste chceli akokoľvek reagovať, či už na názov, časopis, jeho obsah a podobne môžete kontaktovať buď priamo autorov, napísať mail, alebo zanechať odkaz v EkoBanke. Takisto, ak máte záujem napísať článok alebo poskytnúť obrázky, urobte tak, pretože každý váš príspevok nás poteší a zväčší pestrosť aj úroveň časopisu. Zostáva nám už len popriať nech sa BURINE darí.

Vaša redakcia

Obsah

Aktuality FEE	Čo je akademický senát a načo vlastne je.....3
Na zamyslenie	Roztrhli sme vrece kráľov.....4
	Koreň vecí alebo F*ck authority.....4
	Svojpomocný program pre autoholikov.....5
	Odvrátená strana hypermarketov.....6
Odborné (h)riadky	Pár slov k poznaniu (nielen našich) orchideí 7
	Malá Fatra 1. 9
	Pred mrazmi hľadá útočisko 150 000 vtákov....10
	Kultúrne dedičstvo v krajine 11
	Enviro-výchova v Banskej Štiavnici.....12
Kultúrna žilka	Západ slnka.....12
	Víla.....13
	Hokejbal.....14
	Kovboji a astronauti.....14
Pohľady	Médiá a ilúzie.....15
	Banská Štiavnica vs. Zvolen.....16
V-klub VK1	Program na mesiac február 17
Zdravý život	BioReceptár.....18

Redakcia: eFEEkt BURINA
 Starozámocká 4
 969 51 Banská Štiavnica
 efeektburina@mayday.sk

Redakčná rada

Shefredaktor: Peter Jánský
Technická úprava: Pavol Molnár
 Jozef Gaál
 Peter Chorváth

Prispievatelia:

Daniel Danko, Ján Drozdík, Jozef Gaál,
 Ing. Zuzana Gallayová, Peter Jánský, Miloš
 Javorský, Ludmila Pliešťiková, Marianna
 Považanová, SOVS, Ján Svoreň, Michal
 Štiffel, Jana Tóthová,

Sponzori: EkoBanka

tia zo školy. Dnešný recept môže odradiť tým, že „zrno jedia len sliepky“... koniec koncov – chlieb či cestoviny sú tiež len zo zrn...

JESENNÉ karbonátky (fašírky? ako sa to nazve po slovensky?)

Potrebujeme:
 100 g BIOpohánkovej lámanky
 200 g bielej kapusty
 2 cibule
 2 mrkvy
 1 štipľavá paprika
 5 šampiňónov
 3 strúčiky cesnaku
 2 lyžičky drvenej rasce
 olej
 soľ

Postup:

Pohánkovú lámanku zalejeme vriacou vodou, prikryjeme a necháme stáť. Očistenú cibuľu, kapustu, mrkvu a papriku nakrájame na malé kúsky, šampiňóny na väčšie. Na oleji speníme cibuľu, pridáme šampiňóny, chvíľu smažíme, potom pridáme zvyšnú zeleninu. Po chvíľke podlejeme vodou, osolíme, pridáme rascu a dusíme do mäkka (podľa potreby podlievame vodou). Potom pridáme lámanku a keď je mäkká, hrniec odstavíme. Zmes ochutíme cesnakom, trochu vidličkou roztlačíme zeleninu a necháme mierne ochladnúť. Potom formujeme fašírky, ktoré obalíme strúhankou. Ukladáme na mierne naolejovaný plech a pečieme vo vyhriatej rúre (po opečení z jednej strany treba fašírky prevrátiť) alebo vysmážame. Podávame s uvarenými zemiakmi a rajčinovou omáčkou, ktorú môžeme ochutiť bylinkami na cestoviny.

Tip pre maminy:

Rýchly obed pripravíme uvarením BIOpohánkovej lámanky s mrkvou, príp. ďalšou obľúbenou zeleninou vášho dieťaťa, ktorú nakrájame na malé kúsky. Lámanku so zeleninou uvaríme v malom množstve vody a podávame ako kašu alebo prílohu k zemiakom.

... no a na záver, aby ste nemali pocit, že tento časopis je len o nás študentoch, rozhodli sme sa vám priblížiť aj tú menej odbornú stránku nášho pedagogického kolektívu.

doc. Ing. Jozef Blaho, CSc.

Výbušná látka môže priniesť problém do kolektívu
 Kolegyne vám vyberú kyseliny, ktoré máme.
 Ak niektoré reakcie v metabolizme prebiehajú zle, človek je hodnotený ako chorý.
 Bunka je ako dom. Má svoje okná a dvere.
 Skončím.
 Ide jedna cieva sama a na ostatné vykašle.

Ing. Tibor Csongrády, CSc.

Nič sa nerobí pre nič za nič.
 Čím hlbšie vniknem do vlastností systému, tým viac systémových vlastností objavím, ktoré môžem skúmať.
 Prehľadávaním literárnych prameňov som dospel.
 Jednoduchší prípad je vždy jednoduchší.
 Minulý týždeň sme dospeli.
 To aby som vedel, že nie som v reálnom svete.
 Túto vetu budem opakovať 100 krát.
 Poznáme, už, že, vieme...
 „v prenosovom obrazovom prenose“
 „relé hradlá“

Ing. Zuzana Gallayová

Ako BIOpotravinu môžeme označiť len takú potravinu, ktorá je vyrobená z BIOproduktov, čo sú produkty rastlinného alebo živočíšneho pôvodu získané v systéme kontrolovaného ekologického poľnohospodárstva (podľa zák. 415/2002 Z. z.).

DNES: CÍCER BARANÍ

Cícer baraní (Cicer arietinum L.) je strukovinu jemne orieškovej chuti. V minulosti sa na našom území z neho pripravovali napr. zeleninové polievky, ktorým dodával chuť „kuraciny“. Z hľadiska nutričných a organoleptických vlastností patrí cícer medzi najkvalitnejšie strukoviny vhodné pre ľudskú výživu. Odporúča sa pre deti a tehotné ženy - je bohatým zdrojom vápnika, železa a vitamínu B15, zo strukovín najmenej nafukuje. Kvalita semien je daná vysokým obsahom cukrov, bielkovín a vlákniny, je dobrým zdrojom lyzínu (cca 7%), nízke hodnoty vykazujú sírne aminokyseliny. Z mastných kyselín je významný vysoký podiel kyseliny linolovej. Na Balkáne bolo v minulosti tradíciou, že pravú zrnkovú kávu pripravovali s pridaním malého množstva praženého a pomletého cícera, ktorý nápoju udržiaval žiadúcu penu.

Cícerová nátierka

Potrebuje:

- 1/2 šálky BIOcícera
- 2 lyžičky oleja (najlepšie olivového)
- 30 g masla
- 1 kocku taveného syra (Lunex, Syrokrém a pod.)
- 1 biely jogurt
- 1 cibuľu
- 2 lyžičky citrónovej šťavy
- soľ

Postup:

Cícer preberieme od prípadných nečistôt, premyjeme a necháme namočený cez noc (alebo aspoň 4 – 6 hodín). Potom v čerstvej vode uvaríme a necháme vychladnúť. Rozmixujeme (alebo cícer roztláčime a vymiešame) so všetkými prísadami okrem cibule, ktorú nakrájame na malé kúsky a pridáme na koniec. Podávame natreté na chlieb alebo tmavé pečivo, ozdobené rajčinami alebo červenou paprikou.

Tip pre gazdinky:

Uvarený a čiastočne vychladnutý cícer osmažíme na troške oleja a mierne posypeme soľou – získame veľmi chutnú a lacnú náhradu zemniakových lupienkov, arašidov a pod.

Tip pre maminy:

Do nátierky môžeme počas „chrípkového obdobia“ pridať okrem cibule aj niekoľko strúčikov cesnaku (a 1 vajce, aby nátierka tak „neštípala“).

JABLKOVÁ POCHUŤKA

Potrebuje:

- 1 šálku BIOšpaldových zŕn
- 2 jablká
- šťavu z polovice citróna
- hrst vlašských orechov
- 1 lyžicu hrozienok
- mletú škoricu
- med

Postup:

- zrná preberieme od nečistôt, premyjeme, necháme namočené cez noc, opäť premyjeme, uvaríme, scedíme
  - hrozienka namočíme na 10 minút, zlejeme vodu
  - jablká na hrubo nastrúhame a polejeme citrónovou šťavou
  - orechy nasekáme
  - všetko spolu zmiešame a ochutíme medom a škoricou
  - naložíme do misiek a ozdobíme plátkami jablka
- Podávame na desiatu alebo olovrant, príp. ako dezert.

Tip pre maminy:

Špaldové zrná si môžete uvariť deň vopred, scediť a uložiť do chladničky. Nasledujúci deň máte rýchle občerstvenie, keď sa napr. deti vrá-

Čo je Akademický senát a na čo vlastne je?

Poslaním vysokých škôl je rozvíjať harmonickú osobnosť, vedomosti, múdrosť, dobro a tvorivosť v človeku a prispievať k rozvoju vzdelanosti, vedy, kultúry a zdravia pre blaho celej spoločnosti. Úlohou vysokých škôl v oblasti vedy a techniky je vykonávať najmä základný výskum, **využívať najnovšie poznatky vedy a techniky pri vzdelávaní študentov** a zapájať ich do tvorivej vedeckej činnosti. Toto tvrdí zákon o vysokých školách. Sú internet a počítače až takým najnovším poznatkom vedy a techniky? Prečo na našej fakulte nie je internet prístupný pre študentov? Hoci veľa učiteľov od študentov vyžaduje vyhľadávanie informácií na internete. Odpovede na tieto otázky možno nájdete v nasledujúcom článku.

Orgány akademickej samosprávy fakulty sú:

- a) akademický senát fakulty,
- b) dekan,
- c) vedecká rada fakulty,
- d) disciplinárna komisia fakulty pre študentov

Akademickú obec (AO) fakulty tvoria vysokoškolskí učitelia a výskumní pracovníci, zamestnanci a študenti. Akademická obec volí a odvoláva členov akademického senátu fakulty.

Akademický senát (AS) má najmenej 11 členov, z toho najmenej jednu tretinu tvoria študenti. Nedávno sa senát rozšíril o jedného študenta a o jedného interného doktoranta. Člení sa na zamestnaneckú časť, ktorú volia zamestnanci fakulty a študentskú časť, ktorú volia študenti.

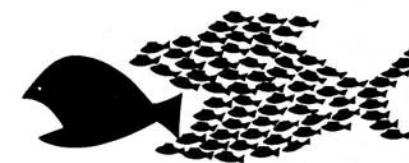
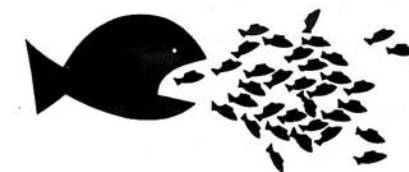
AS volí kandidáta na dekana, navrhuje odvolanie dekana, schvaľuje vymenovanie a odvolanie prodekanov a členov vedeckej rady fakulty. Schvaľuje návrh rozpočtu fakulty, ktorý predložil dekan, kontroluje nakladanie s finančnými prostriedkami fakulty a raz za rok podáva akademickej obci fakulty správu o svojej

činnosti, ktorú vyvesí na verejne prístupnom mieste a zverejní na internetovej stránke fakulty.

Na senáte sa však rozhoduje aj o iných veciach. Rozhoduje napr. aj o uzavretí pracovného pomeru s učiteľmi, ktorí majú vek nad 65 rokov, rozhoduje o nákladoch spojených s dopravou na Terénne cvičenia, zaoberá sa otázkami prečo doc. V. Konrád zrušil prístup študentov k počítačom mimo vyučovacích hodín (Doc. V. Konrád uviedol, že je zodpovedný za zabezpečenie dostatočného počtu funkčných počítačov na výučbu a nakoľko ich študenti používaním mimo výučby kazia, zrušil prístup študentov k počítačom mimo vyučovania.), atď.

Mená a kontakty na členov senátu sú zverejnené na nástenke oproti kávomatu. Členovia AS sú vaši zástupcovia. Akékoľvek otázky alebo pripomienky môžete smerovať na nich. Alebo môžete využiť schránku, ktorá sa nachádza pod nástenkou, kam môžete dávať svoje pripomienky alebo návrhy týkajúce sa fakulty, čo by ste chceli zlepšiť, alebo čo sa vám nepáči.

(dodo)

Roztrhli sme vrece kráľov

Keby som bol všade doma asi by som to neprežil. Nevydržal všadeprítomný pocit známeho porozumenia. Sme odkázaný na zánik. Ako naše telo, tak zmizne ľudstvo. Príroda po nás ani lístkom nezašestí. Budeme v jej žilách životodarnou miazgou. Tým čím sme boli než nás večnosť zhmotnila do priestoru a zmenila sa v čas. Iba si myslíme, kto sme. Poznáme pohľad cez oči, čo nám boli dané. Hmat cez ruky a rozum cez mozog. No nevieme, čo sme ešte mohli dostať. Nedovidíme za vlastné hranice možností. Asi chápete, že to nemôžeme pochopiť. Sme odsúdení na zánik, ako tomu mi hovoríme.

Pochopíme, až keď nebudeme. Ani nástroj myslenia nám nebude treba. Budeme nehmotným všetkého.

Nepoznáme ani sami seba a chceme poznať druhých a ovládať umenia.

Žijeme ako krysy. Premnožili sme sa a hľadáme túto zem. Máme málo toho, čo nám ozaj treba a veľa prebytočnosti. My sami ňou sme. Sformovali sme sa v neprispôsobivých tvorov, aj keď dobre ovládame evolučnú teóriu. Sme plný kontrastov.

Nevedome vytvárame vlastnú selektívnu skupinu, ktorá prežije. Domnievame sa, že najlepším kritériom triedenia sú peniaze. Podľa nich žijeme. A špecializujeme sa na krátkodobé zisky. Nevyužívame ani vlastné možnosti videnia. Zabúdame.

Aj na majestát prírody. Ona nešalie ale zmyva zo zeme, čo sa nad ňu postavilo a utlačilo.

Ale, ale, ale!!! Čo si to chceme nahovoriť?! Sami si vytvárame podmienky vlastného zániku. Ona nás len zrkadlí.

Dana

Koreň vecí alebo FUCK AUTHORITY!!!

Globálne problémy a ich dôsledky dopadajúce na túto spoločnosť sú v dnešnej dobe také očividné, že ich prítomnosť si v dnešnej dobe uvedomuje skoro každý, kto má ešte svoje vlastné oči. Otázka však stojí, ako sa k danej situácii tieto uvedomelí ľudia postaví a do akej miery sú schopný so sebou komunikovať.

Príčina hrozby úplného sociálneho a ekologického kolapsu nevznikla podľa mňa a mnohých ďalších v dnešnej dobe. Zárodok neudržateľného vývoja spoločnosti vznikol už oveľa skôr. Dnes len narástol do takých rozmerov, v ktorých už nie je ohrozená len existencia určitého živočíšneho či rastlinného druhu ale existencia života ako takého. Deštrukcia ekosystémov a zbedačovanie „necivilizovaného“ sveta nadnárodnými spoločnosťami plus smutná realita, že o celom svete rozhoduje osem najbohatších krajín sveta, nezačala v blízkej minulosti, ale vtedy keď sa procesu rozhodovania chopili elity. Manipulácia ľudí elitami taktiež nezodpovedá iba dobe masmédií a reklám. Začalo to vtedy, keď o rodine začala rozhodovať hlava rodiny a o kmeni jeho veľkňaz, ktorý určoval cestu spoločenstva podľa toho čo mu „nakázali“ bohovia vo svätyni. Pred bodom zlomu nestojíme v histórii len my, ale pred ním stáli už ľudia v prvotnopospolnej spoločnosti (privítali nástup prvotnodominantnej...). Rozdiel je v tom, že im sa história nestihla toľko krát zopakovať ako nám. Všetci mohli to pre nich vyzerat' celkom prakticky keď odovzdali moc tomu, kto prekypoval samými dobrými nápadmi. Zabdli však nato, že žiaden mysliteľ nemusí všetko domyslieť a zákon, ktorý vyhovuje jemu a jeho prívržencom nemusí vyhovovať každému. Jeden z kritických momentov v histórii bol ten, keď vzájomné pravidlá a dohody vystriedal zákon, pod ktorého záštitu sa rodili nové generácie, ktoré už o sebe nerozhodovali, ale už bolo za

Program vysokoškolského klubu VK1 na Február: 22.02.2005

Putovanie za pohodou

(deep forest, chill out, ...)

- posluchový večer, začiatok o 20:00

- vstupné: zadarmo

23.02.2005 Koncert skupín: JAR OF FLIES (Grunge) Metamorfóza (punk-rock)

- koncert skupín

- začiatok 20:00

- vstupné: 50/30 Sk

VK1

Takže trochu pravdy

Minister pôdohospodárstva má dohodnutý kontrakt na 1,8 mil. kubíka dreva za cenu 400-800 Sk/kubík (podľa kvality) a bude to realizovať firma blízka p. Ruskovi. Oficiálne uverejnená cena bude 80-120 Sk/kubík. Pre tento fakt hneď v prvých dňoch po „kalamite“ minister zakázal všeobecne vstup do slovenských lesov. Prečo? No aby sme nevideli ako sa z drevom nakladá. Dnes, keď prídete na hranice a opýtate sa colníkov, koľko kamióňov s drevom denne prejde, budete sa veľmi čudovať. Inak, je to zreteľné aj na diaľnici smerujúcej do Bratislavy.

Tatranské drevo je veľmi kvalitné a dlhorastúce smrekky z tej oblasti sa považujú za najkvalitnejšie drevo. Tzv. rovnaká kvalita a hustota dreva od spodu nahor. Samozrejme, že o tom vedí všetci predsedovia

Biele Stužky

Kampaň Bielych stužiek je postavená na stužkách v tvare bieleho X, ktoré sa budú nosiť na šatstve počas trvania Bratislavského summitu.

Vybrali sme si symbol bieleho X, ktorý spája bielu farbu ako symbol mieru s tvarom x, ktoré má viacero významov.

Biela farba v kombinácii s tvarom X je teda veľmi vhodným symbolom pre vyjadrenie

názoru mierového, či pasívneho odporu, v súvislosti s návštevou Prezidentov Busha a Putina.

Biele X je jednoduchý symbol, ktorý sa vytvorí prekřížením dvoch kusov bielej stužky, ktoré sa s pomocou špendlíka pripnú na odev.

zdroj: www.aniputinianibush.sk

vlády, vrátane p. Ruska, ktorý sprostredkoval odberateľa z Talianska. Taliani nám potom budú predávať drahý nábytok, ale hlavne, že na tom zarobí pár jednotlivcov a vládne politické strany, ktoré opäť získajú „príspevok.“

Trocha kalkulovania:

Ak počítame najnižšiu cenu za kubík do-

staneme:
1 800 000 kubíkov x 400 Sk = 720 000 000Sk

Práve pre túto sumu bolo okamžite venované 10 mil. Sk ministrom a ďalšími zainteresovanými.

Dobrý business, nie?

Takže všetci hurá do toho a prispievajte na záchranu. Vaše peniaze sa určite dostanú!!!

(anonym)

úloha je trochu iná. Ide im o rozptýlenie. Toto platí o skutočných médiách, ktoré sa zameriavajú na obyčajných ľudí. A ich cieľom je len ohlupovanie. Znie to jednoducho, ale ich hlavným cieľom je odvrátiť pozornosť tých 80%. Dosiahnuť, aby sledovali Futbalovú superligu, aby sa zaujímali o matku, ktorej sa narodilo decko zo šiestimi hlavami, alebo o hocičo iné, čo im predhodí. Alebo aby sa zaujímali o astrológiu, egyptské pyramídy, o čokolky, len aby odvrátili pozornosť od toho, čo je dôležité. Za tým účelom je nutné obmedziť ich schopnosť myslieť. Pamätám sa, keď som bol na gymnáziu, a pýtal som sa sám seba, prečo mi záleží na tom, či naše mužstvo vyhrá futbalový zápas. Nikoho som z nich nepoznal. Nemali so mnou nič spoločné. Prečo som im teda držal palce? Veď to nedáva žiadny zmysel! Ide však o to, že to zmysel má. Takýmto spôsobom sa buduje nezmyselný vzťah podriadenosti autorite a skupinová súdržnosť. A preto sa na podporu športu venuje toľko energie a podniky sú ochotné do toho vrázať toľko peňazí.

Takže ešte raz, skúsme si lepšie všímať, čo sa deje v médiách okolo vás. Využívajme alternatívne zdroje informácií a médiá, ktoré nie sú vlastnené elitnými skupinami. Nenechávajme sa ovplyvňovať a ohlupovať.

(dodo)

Keep your brain clean®

A CLASS OF ITS OWN
BY MOMMENTUM™

Banská Štiavnica vs. Zvolen

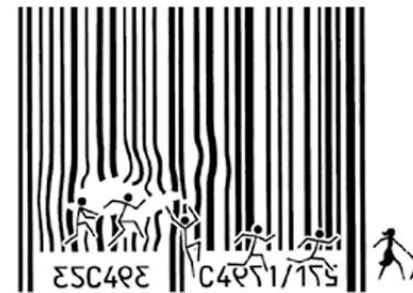
V súčasnosti sa mnoho diskutuje o presune FEE do Zvolena, hoci nič nie je schválené a presun môže schváliť iba senát Technickej Univerzity. Presun má veľa nevýhod, ale aj výhod. Výhodou je hlavne lepšie cestovné spojenie, lepšie služby, knižnica, lepšie možnosti brigády pre študentov a možno sa ušetria nejaké financie. Nevýhody spočívajú hlavne v strate identity štúdia ekológie v prostredí, ktoré sa nemôže vyrovnáť miestu zapísanému v zozname UNESCO, ekologické a environmentálne aktivity ako separácia zberu, kompostovisko, vysokoškolský klub VK1 a ďalšie zaniknú. Vo Zvolene nie je dostatok ubytovacích kapacít, ceny nájomov sú vyššie. Dôsledky presťahovania ako narušenie komunikačných väzieb s fakultou UMB, zaniknutie filmového klubu v Banskej Štiavnici, rozdrobenosť fakulty, zánik ekologických tradícií, sú viac než reálne. Škoda, že študenti nie sú dostatočne informovaní o dôvodoch presunu, ktorý začína mať silne politické pozadie. V médiách sa zverejňujú nepravdivé informácie poškodzujúce dobré meno fakulty, napätie na škole narastá, zamestnanci, študenti a pedagógovia sa delia na dva tábory, vznikajú rôzne iniciatívy študentov a zamestnancov proti presunu FEE do Zvolena. Študenti síce majú malú šancu zmeniť situáciu „zdola“, ale možnosť aktívne vplyvať na rozhodnutia tých „hore“ je reálna.

autor je študentom FEE

nich rozhodnuté. Pár krát som sa stretol s názorom na zastupiteľskú „demokraciu“ a podľa jej vzoru „demokraticky“ vytvorené medzinárodné finančné inštitúcie „zaručujúce ľuďom slobodu“ voľného trhu : „Je to prirodzené, je to evolúcia...“ (evolúcia = vývoj) - ale chorým smerom a už nie smerom prirodzeným a slobodným.

Knihu máme ešte stále otvorenú a nemali by sme ju nechať zapečatiť politikou zisku a egoistického prospechárstva. Decentralizáciou spoločnosti je možné decentralizovať aj moc a naše deti, vnúčatá či pravnúčatá môžu žiť vo svete kde má každý rovnakú šancu a rovnakú možnosť slobodne rozvíjať seba, svoj región a svoju kultúru...

Jásir

Svoj pomocný program pre automobilových narkomanov

Mnohí z nás si uvedomujú vážnosť problémov spojených s alkoholizmom, , drogami a s podobnými závislosťami. Koľko z nás si je však vedomých globálnych následkov závislosti na vozidlách poháňaných ropnými produktmi??? Nasledujúci test vám pomôže zistiť, či ste neprepadli závislosti na automobile.

-Máte sklon pociťovať k vášmu automobilu hlbší vzťah ako k väčšine ľudí vo vašom živote?

- Prežívate pocit bezmocnosti, stresu a depresie, ak je vaše auto nefunkčné alebo v opravovni?
- Vychutnávate si radosť z dlhých jazd, ktoré uskutočňujete bez konkrétneho cieľu cesty?
- Robí vám potešenie prekračovanie osobných rýchlostných rekordov?
- Používate auto aj v prípade krátkych jazd, kedy viac času strávite hľadaním miesta na parkovanie ako samotnou jazdou_
- Spotrebuje vaše auto väčšiu časť vášho platu ako jedlo alebo nájomné za bývanie_
- Ak sa máte rozhodnúť medzi autom a televízorom, zvolíte si radšej auto?
- Cítite sa znechutene nad zhoršujúcim sa ovzduším v meste, ale nepovažujete vaše jazdenie autom za súčasť tohoto problému?
- Myslíte si, že viac betónu a asfaltu je riešením problémov bývania v mestách?
- Ste toho názoru, že električky bude možné zrušiť, ak sa postaví dosť nových ciest?
- Myslíte si, že je dosť miesta a prírodných zdrojov pre neustály rozvoj automobilizmu, a že vek automobilov nikdy neskončí?
- Podporili by ste svojimi peniazmi vojnovú operáciu, alebo sa priamo zúčastnili bojov za získanie kontroly nad ropnými zdrojmi?
- Cítite istotu, že máte právo vlastniť a používať automobil, aj napriek všetkým environmentálnym a sociálnym dopadom
- Radi obetujete vyhliadky budúcich generácií za lepší život za zachovanie vášho pohodlia?

Ak ste na ktorúkoľvek otázku odpovedali kladne, je možné, že máte problémy s autoholizmom. Ak ste odpovedali kladne dva alebo viac krát, je vysoko pravdepodobné, že patríte k osobám závislým na zneužívaní automobilov. Pre ľudí, ktorí nie sú spokojní so životom v závislosti na najdeštruktívnejšom spôsobe prepravy, máme radu: nechajte svoje auto zhrdzavieť alebo ho predajte. po úspešnej odvykacej kúre starostlivej príprave objavíte nielen finančné a zdravotné prednosti bicyklu, ale pocítite aj mier v myslí pochádzajúci zo spôsobu života zodpovedného k sebe, ostatným bytostiam a budúcim generáciám.

zdroj: www.ekologia.tk

HYPERMARKETY - odvrátená strana
časť 1

Čo je čo a kto je kto

Supermarkety sú obchody s predajnou plochou 400 až 2500m², v ktorých prevažuje ponuka potravín. Hypermarkety sú obchody s výrazným podielom nepotravinárskeho tovaru, tie menšieho typu majú predajnú plochu 2500 až 5000 m², zatiaľčo väčšie hypermarkety majú cez 5000 m² predajnej plochy.

V súčasnej dobe u nás stojí viac než tridsať hypermarketov. V budúcich rokoch by sa mal podľa odhadov odborníkov ich počet zdvojnásobiť. Najväčším obchodným reťazcom na svete je americký Wal-Mart, ktorý zatiaľ na náš trh nevstúpil. Roční tržby Wal-Martu sa pohybujú okolo 118 miliárd dolárov, prevádzkuje 3400 obchodov po celom svete (z toho 2000 v USA). Súčasnými vlastníkmi Wal-Martu, manželka a štyri deti pred ôsmymi lety zomretého zakladateľa firmy Sama Waltona, sú na rebríčku najbohatších Američanov na 9., 10., 11., 12. a 13. mieste. Od firmy Procter and Gamble odoberá Wal-Mart viac mydla, šampónov a kondicionérov než celé Japonsko.

Supermarkety preferuje ako hlavné nákupné miesto 26 % zákazníkov a 23 % dáva prednosť hypermarketom, čo predstavuje oproti rovnakému obdobiu roku 1999 nárast o 12 %. Pokračuje prepád malých samoobslužných predajní, ktoré za posledný rok stratili 12 % preferencií, a sú tak hlavným nákupným miestom už iba 24 % populácie. Z uvedených čísel vyplýva, že nadnárodné obchodné spoločnosti ovládajú čím ďalej, tým väčšiu časť tuzemského trhu. Na otázky, ako toto dosahujú a aké sú dopady ich činnosti, sa pokúsím aspoň čiastočne odpovedať v nasledujúcich riadkoch.

Zlava nie je zadarmo

Slogan „Vždy nízke ceny“ je pravdepodobne tým, ktorý najviac láka potenciálnych zákazníkov do útrobov obrovských predajní. Mýtus nízkych cien je používaný najčastejšie pri rozjazde novej veľkej predajne - vo chvíli, keď začne miestna konkurencia upadať, ceny sa zvýšia. Pre nadnárodné spoločnosti nie je problém udržovať i

po dobu niekoľkých rokov cenovú hladinu na nižšej úrovni tak, aby jej drobnejší obchodníci široko ďaleko nemohli konkurovať, a potom, po ich krachu, ceny opäť zdvihnúť. V tej chvíli už ale ľudia nemajú v okolí možnosť nakupovať nikde inde (v dostupnej vzdialenosti) ako práve v hyper- alebo supermarkete. V zari 2000 nariadil nemecký antimonopolný úrad trom veľkým maloobchodným reťazcom pôsobiacich na tamojšom trhu (Aldi, Lidl a Wal-Mart) zvýšiť ceny. Sieť hypermarketov totiž predávali základné potraviny ako mlieko, olej či múku za nižšie ceny, než za aké je nakúpili od dodávateľov. „Prínos pre kupujúcich v podobe nižších cien je okrajový a dočasný, ale obmedzovanie menších predajcov týmito nefér prekážkami je zjavné a trvalé,“ prehlásil úrad.

Vedľa neporovnateľných výhod súvisiacich s veľkosťou týchto spoločností (nižšie prevádzkové náklady, peniaze na expanziu, detailne vypracované public relations a reklamné stratégie, dokonalejšie know-how atď.) dosahujú obchodné reťazce nižšie hladiny cien tiež hromadným odberom tovaru od výrobcov. To im umožňuje veľmi tvrdé jednanie a výrobcovia musí platiť za to, aby ich tovar bol do obchodnej siete veľkých predajní vôbec zaradený. A navyše kedykoľvek sa obrým spoločnostiam zapáči, môžu sa obrátiť na iného výrobcu napr. z druhého konca Európy.

Tvrdenie o nižších cenách v týchto predajniach rozhodne neplatí plošne. Týka sa len malej časti položiek bežnej každodennej potreby (toaletný papier, pečivo, maslo atď.), u ktorých pozná väčšina kupujúcich zvyčajné ceny a môže ich tak porovnávať s cenami konkurencie. Americká reklamná asociácia prinútila v roku 1997 spoločnosť Wal-Mart, aby prestala používať slogan „Vždy, ale skutočne vždy nízke ceny!“, pretože sa zistilo, že tieto ceny sa týkajú len 1500 najlacnejších položiek, zatiaľčo ďalších 80 000 druhov tovaru je vysoko ziskových.

Stratégia, ako vytiahnuť zo zákazníka čo najviac peňazí, je u obrovských spoločností prepracovaná do detailov, na prvý pohľad netušených. Tu je niekoľko príkladov: pečivo sa umiestňuje do zadnej časti predajne, tak aby zákazník pri ceste za rožkami prešiel okolo drahšieho sorti-

Médiá a Ilúzie

Ľudia si myslia, že toto je demokratická spoločnosť, rozhodujú sa sami a sami si volia svoj osud. Ale čo keby sme si skúsili lepšie všimnúť médiá a ako pracuje priemysel styku s verejnosťou. Všimajme si médiá, ktoré ako keby vytvárali program dňa, teda štátnu tlač a televíziu; ako tieto médiá upravujú a kontrolujú názory, ktoré sa v nich objavujú. Ako odsúvajú verejnosť na okraj a kontrolujú ju. Potom by sme sa dozvedeli veľa zaujímavých vecí o „demokratickom systéme“. Médiá používajú techniku ovládania, čiže „výrobu súhlasu“. Priemerný človek sa vďaka svojej hlúposti neriadi rozumom, ale vierou. A jeho naivná viera vyžaduje potrebnú ilúziu, ktorú mu tvorcovia predložia, aby ho takto udržali v chode. Napríklad vo vojenskom štáte nezáleží na tom, čo si ľudia myslia, pretože ich majú v moci a môžu kontrolovať čo robia. Ale keď štát zrazu začne strácať svoju moc, keď už ľudí nie je možné pomocou sily kontrolovať a počuť ich hlas, tak nastáva problém. Ľudia sa môžu stať takými zvedavými a arogantnými, že sa nemusia podriaďovať vládne. A preto treba kontrolovať, čo si ľudia myslia. A najlepším spôsobom ako to urobiť, je „tvorba súhlasu“ -starší názov propaganda. Existujú dve skupiny ľudí.

Prvá skupina, asi 20% populácie, sú relatívne vzdelaní, celkom bystrí ľudia, napríklad ekonomickí manažéri, učitelia, spisovatelia. Majú určitú úlohu v kultúrnom, spoločenskom a politic-

kom živote. Takže ich súhlas je rozhodujúci. A potom je tu druhá skupina 80-tich % populácie, ktorej hlavnou úlohou je plniť rozkazy a nemyslieť. A tí sú na tom najhoršie. Elitné médiá, myslím tým New York Times, Washington Post, BBC, CNN, u nás TV Markíza, STV, JOJ, TA3, SME, Nový čas, atď. vytvárajú akoby program dňa. (U nás však elitné médiá

zároveň plnia aj druhú úlohu - rozptyľovanie). Robia to rôznymi spôsobmi: filtrovaním informácií, vytváraním kontextu, zdôrazňovaním určitých vecí, diskusie udržiavajú v určitých medziach. Určujú, vyberajú, upravujú, kontrolujú, obmedzujú, aby slúžili záujmom vládnucich elitných skupín v spoločnosti. A lokálne médiá sa tomu prispôbujú. Prezentujú presne to isté, čo v hlavných médiách s minimálnymi zmenami. A naše hlavné elitné médiá, zasa preberajú informácie od svetových elitných médií. Médiá slúžia na to, aby povedali: „Potiaľto, a ďalej už nie!“ Pýtate sa, ako elita ovláda médiá? Ale takto sa otázka nedá položiť, lebo médiá sú pravou rukou elity. Nemusia ich ovládať. Oni ich jednoducho vlastnia. Elita neovláda študentské noviny. Ale keby ste v študentských novinách napísali niečo, pre nich nevhodné, hneď by ste mali na krku zopár businessmenov, ktorý by na vás začali tlačiť, a univerzita by sa zľakla. Médiá neudržiavajú v chode ich poslucháči. Peniaze zarábajú na tých, ktorí propagujú svoje výrobky. A čím elitnejší sú poslucháči, tým je cena reklamy vyššia.

Existujú však aj iné médiá, ktorých základná

HOKEJBAL

Už tri mesiace hrajú študenti 3.ročníka FEE hokejbalové zápasy na internáte pri SLŠ v Banskej Štiavnici. Na zápasoch sa zúčastňujú tieto mužstvá: 1.výber Pedagogovia SLŠ, 2.študenti SLŠ, 3. študenti UMB Banská Bystrica a 4. **FEE Banská Štiavnica**.

Pre vysoký počet hráčov našej fakulty sme sa rozdelili do dvoch tímov, ktorých zostava sa priebežne mení.

FEE reprezentujú títo hráči: v bránke – **Marek Gajdoš, Michal Pevala**; obrana – **Miloš Javorský, Ľubo Konôpka, Tomáš Schabjuk, Ján Balga**; útok – majster sveta v hokejbale juniorov 04 – **Andrej Bohdaň, Michal Štiffel, Peter Škyrta, Peter Smieško, Martin Hornák, Marcel Vandák**; reprezentáciu občas podporia: **J. Kubik, M. Macíček**.

Zápasy sa hrajú cca. 10 min., systémom brankár + 3 hráči v poli. Hrá sa v pondelok a stredú o 19.30 na stredoškolskom internáte SLŠ, ktorý sa nachádza nad plavárňou.

FEE dosahuje výborné výsledky v zápasoch, vždy končíme na prvých miestach, síce sa vyskytnú menšie zaváhania, ale hráme hlavne pre radosť a oko diváka. Boli by sme radi, keby ste nás prišli povzbudiť a hlavne by sme privítali nežné pohľadie.

Na záver by sme chceli poďakovať pánovi Ing. T. Vančovi, ktorý vedie hokejbalový krúžok na SLŠ a ktorý nám umožňuje hrať zápasy v priestoroch telocvične.

Nabudúce Vám pripravíme štatistiku odohraných zápasov, počet strelených gólov, úspešných strelcov ako aj zostavy jednotlivých tímov.

Športu Zdar,

s pozdravom M. Javorský, M. Štiffel

Kovboji a astronauti

Aký je len rozdiel medzi životom kovboja a astronauta!

Napr. kovboji amerického západu žili vo svete riedko osídlených priestorov so zdanlivo nevyčerpatelnými zdrojmi. Až na prítomnosť domorodých obyvateľov, ktorí si mysleli, že majú právo na zem, všetko sa mohlo ľubovoľne brať, použiť a potom zahodiť, pretože zem to absorbovala a vietor rozmetal. Možnosti tých, ktorí chceli pracovať, sa zdali bezhraničné a každého, kto sa domnieval, že zisk jedného musí niekomu inému priniesť stratu, označili za krátkozrakého a bez fantázie. Treba nechať, aby všetci súťažili medzi sebou v získavaní bohatstva v očakávaní, že prospech jednotlivcov bude nakoniec prosperom aj pre spoločnosť.

Astronauti žijú na kozmickej lodi, ktorá sa ženie vesmírom s ľudskou posádkou a s drahocennými a obmedzenými zdrojmi na palube. Všetko musí byť udržiavané v rovnováhe, všetko musí byť recyklované, nesmie vznikáť odpad. Miera blahobytu nie je to, ako rýchlo dokáže posádka spotrebovať svoje obmedzené zdroje, ale skôr akí sú členovia posádky efektívni pri uchovávaní svojho fyzického a mentálneho zdravia, spoločných zásob a systému udržiavajúceho život, od ktorého sú všetci závislí. Čo raz zahodia, to už je naveky neprípustné. Čo sa zhromažďuje bez recyklácie, znečisťuje ich životný priestor. Členovia posádky fungujú ako tím v záujme celku. Nikomu ani len na um nepríde konzum, ktorý by nebol nevyhnutný, a v situácii keď by základné potreby všetkých členov neboli uspokojené a sami nemali dostatočné zásoby pre budúcnosť.

Moderné spoločnosti hospodária kovbojským spôsobom na kozmickej lodi, ktorá je naším svetom.

Zdroj: Prevzaté z knihy Keď Korporácie vládnu svetu, David C. Korten, ktorú si v prípade, že vás téma zaujala, môžete zakúpiť v EkoBanke - 56/B, 2. poschodie na internáte,.

mentu. Úzke uličky medzi regálmi sú úzke práve preto, aby ste nimi prechádzali dostatočne pomaly. Veľké vozíky vytvárajú optický klam malého nákupu. Sladkosti bývajú umiestnené v blízkosti radov pri pokladniach a ponúkajú tak deťom dostatok času k tomu, aby prinútili rodičov k ich kúpe. Menej známe alebo drahší tovar nájdete v regáloch vo výške očí tak, aby upútalo vašu pozornosť, zatiaľčo ten známy alebo lacnejší bude pravdepodobne na úrovni podlahy.

spracoval: Dodo

Pár slov k poznaniu(nielen našich) orchideí

Slovenská flóra je veľmi pestrá. Nájdeme v nej množstvo krásnych, zaujímavých a vzácných druhov, medzi ktoré patria nepochybne i naše vstavačovité (*Orchidaceae*). Táto mimoriadne pestrá čeľaď stará 2 milióny rokov pochádza z juhovýchodnej Ázie a je najpočetnejšou v rastlinnej ríši. V súčasnosti je známych okolo 30 tisíc druhov a každoročne sú opisované nové a to nie len z tropických oblastí, ale aj z Európy, ba i zo Slovenska. U nás sa vyskytuje vyše 70 druhov a poddruhov. Okrem toho sa občas dajú nájsť aj medzidruhové, vzácne medzidruhové krížence. Tento počet však zrejme nie je konečný. Iba kilometer od našich hraníc s Maďarskom rastie vstavač opička (*Orchis simia*) a je pravdepodobne len otázkou času, kedy sa na vhodnej lokalite objaví i u nás. Bohužiaľ niektoré druhy z našej flóry naopak miznú. Napríklad pokrut letný (*Spiranthes aestivalis*) vyhynul bez toho, aby mal zákonnú ochranu. Celá čeľaď je chránená zákonom, ako aj CITES (Konvencia o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi), čo znamená, že je zakázané akékoľvek ničenie, či už samotných rastlín alebo ich stanovišť, a takisto je zakázané ich pestovanie a obchodovanie s nimi. Po splnení istých podmienok je možné v ojedinelých prípadoch žiadať o udelenie výnimky. Počas evolúcie sa orchidey prispôbili rôznym životným podmienkam a v súčasnosti rastú vo veľmi pestrej škále stanovišť, takmer vo všetkých kútoch sveta. Človek sa s nimi môže

stretnúť od nížin až po vysokohorské pásma. Neraz ich nachádzame aj na sekundárnych stanovištiach ako sú rôzne opustené sady a okraje ciest. Veľmi zaujímavé je ako sa dokázali prispôsobiť opeľovaniu hmyzom. Môže ísť napríklad o pascu vytvorenú zrastením okvetných lístkov do tvaru pripomínajúceho črievičku pri rode *Cypripedium* do ktorej hmyz spadne. Pri hľadaní unikovej cesty sa mu na telo prilepí peľ, ktorým pri oslobodzovaní sa z kvetu rastlinu opeľí. Pri hmyzovníkoch (rod *Ophrys*) pysk tvarom dokonale imituje telo samičky a navyše produkuje feromóny, pohlavné hormóny hmyzu, ktorých úlohou je prilákať samčekov k páreniu. V tomto prípade však s falošnými partnerkami, pričom sa peľ

nalepiť na telo samčeka, ktorý ho preniesie na ďalšiu rastlinu - domnelú samičku. Mnohé druhy však nie sú odkázané pri opeľovaní na cudziu pomoc, dochádza k nemu samovoľne, niekedy i v uzavretých kvetoch.

Orchidey tvoria veľké množstvo semien vážiacych približne 80 stomilióntin gramu (podobnú hmotnosť majú napr. spóry rias alebo húb, preto ich v podstate možno pokladať za všadeprítomné), ale ich životaschopnosť je malá vzhľadom na to, že semeno neobsahuje žiadne zásobné látky. Práve preto je pri jeho vyklíčení potrebná prítomnosť špecifickej

huby, ktorá s embryom vytvorí mykorízu a tým zabezpečí živiny potrebné pre jeho ďalší vývin. Dĺžka dospievania sa pohybuje od štyroch do viac ako desiatich rokov. Po tomto čase rastlina prvý krát rozkvitne. Zaujímavosťou je, že kvet sa otáča skrútením semenníka, ktorý je súčasne kvetnou stopkou o 180° (u väčšiny vstavačovitých), alebo o 360° (u nás napr. *Epipogium aphyllum*), prípadne k tomuto otočeniu nedochádza a pysk ostáva v pôvodnej hornej polohe. Kvitnutie

u niektorých druhov je veľmi nepravidelné a za nepriaznivých podmienok môže dokonca dôjsť ku kvitnutiu a následnému samoopeleniu pod povrchom pôdy.

Medzi orchideami nájdeme druhy prekvypujúce nápadne žiarivými farbami ako aj druhy nenápadné, celé zelené, alebo úplne bez chlorofylu.

Tieto sú väčšinou úplne odkázané na mykotrofiu - výživu pomocou húb, ktoré

pri spolužití s ich koreňmi (spomínanej mykoríze) prerastajú až do ich buniek, kde sú následne stravované. Ide teda o prechod medzi symbiózou a parazitizmom rastliny. Tento vzťah sa počas ich života neustále mení a jeho intenzita je pri jednotlivých druhoch rôzna. Veľká časť orchideí (epifyty) má napríklad namiesto koreňových vláskov zvláštne pokožkové pletivo – veľámen, pomocou ktorého získavajú vlahu zo zrážok a vzdušnej vlhkosti. Všetky naše druhy sú terestrické a na mykotrofii sú podstatne závislejšie ako ich tropickí príbuzní. Preto je ich pestovanie veľmi náročné. Krehkosť vzťahu medzi rastlinou a hubou má za následok veľkú citlivosť na nepriaznivé zmeny v životnom prostredí. Napríklad používanie hnojív a rôznych chemických prípravkov (ktoré napokon likvidujú medzi inými aj potenciálnych opel'ovačov), zmeny hospodárenia či už v lese, na lúkach, alebo v iných biotopoch, ktoré vstavačovité osídľujú. Najmä druhy (a to nielen vstavačovité) viazané na mokradné biotopy, prišli odvodňovaním o vhodné podmienky na existenciu, čo má v súčasnosti za následok ich prežívanie už len na niekoľkých posledných lokalitách. Aj tieto populácie sú však spravidla len málopočetné. Treba však pripomenúť, že obzvlášť pri takýchto chudobných populáciách môže odtrhnutie čo i len jedného jedinca spôsobiť stratu, ktorá spolu s ďalšími negatívnymi faktormi zapríčiní až jej zánik. Nedávna minulosť priniesla problém ukončenia obhospodarovania lúk a pasienkov, čoho dôsledkom je potláčanie konkurenčne slabých orchideí inými silnejšími bylinami, najmä trávami, neskôr náletmi rôznych drevín. Takto môže dôjsť až v konečnom dôsledku dochádza k prirodzenému zalesneniu územia. Preto je mnohokrát pre prežitie najmä lúčnych druhov nevyhnutný vhodný manažment, napríklad kosenie, či pasenie. Je iba na nás, ako budeme pristupovať k prírode, k zachovaniu jej krásy a rozmanitosti ukrytej napríklad aj v orchideách.

text & kresby: Peťo

Víla

**Vejte vánkom ozvučené zelené šípy korún vysokých,
hrajte na strunách krásne
zafarbených!**

**Ku koreňom dávam dary vám tak vzácne
v našom svete bezmocné,
tíško stojím, načúvam vám, no nič nevidím.
Trúbia trúbky, fanfáry sa ozývajú,
„Ty les i ja som bytosť,“
nežne počúvajú.**

**Rátam dlhé steblá trávy,
Bez ohybu stúpam po nich,
Zdá sa mi, či azda snívam
som v šatôčkach krásnych – vílych!**

**Boso kráčam z mraveniska,
Penou zurčím na spádoch,
Som šumom lesa v tvojich uškách
Som lesný človek: Poloboh!**

**Pozerám sa vôkol seba,
Sítim čistú úľavu.
Už viem, čo je to mať kúsok neba:
Dušu ľahkú, láskavú . . .**

(Slnovratka)

záujmov jednotlivcov, prípadne skupín. Faktom ostáva to, že je snaha o zachovanie kultúrneho dedičstva či už prostriedkami vyhlasovaním alebo propagovaním a teda jednoznačným postojom zachovať na jednej strane prepožičané a na strane druhej zdedené veci z minulosti. Naším vodítkom k ochrane by malo byť aj čarovnou formulkou a tá by mala znieť asi nasledovne: „zachránime cennosti dôb aby aj deti našich detí a ich deti detí videli a cítili dokonalosť i chyby a neboli odkázaný len na fotky, skriptá a prázdne nič nehovoriace slová“.

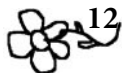
Koniec – koncov, ak sa aj naďalej budeme ochudobňovať o cennosti, ostaneme chudobnejší než si môžeme predstaviť.

Daniel Danko

Environmentálna výchova v Banskej Štiavnici

Separovaný zber na Fakulte ekológie a environmentalistiky (FEE) a Internáte SOUL v Banskej Štiavnici prebieha od novembra 2000, keď sa skupina študentov FEE rozhodla nebyť ľahostajná voči odpadom. Od vtedy už prebehli štyri roky a tak by sme chceli zviditeľniť našu prácu v oblasti separácie odpadu. Za túto dobu sa nám podarilo vyseparovať už 3046 kg papiera, 772 kg železa, 69 kg hliníka a 24 kg monočlánkov. Odvoz vyseparovaných zložiek zabezpečujú TS BŠ. Separáciu papiera sa na našej fakulte a internáte ušetrilo podľa koeficientu Spoločnosti priateľov zeme (SPZ) až 51 stromov a 1500 kWh energie. Súčasne sa na internáte a v škole separujú plasty a sklo. V máji tohto roku niektorí z nás vypracovali projekt na zhodnocovanie biologicky rozložiteľného odpadu a postavili kompostovisko pre potrebu študentov FEE, ktoré spĺňa európsku legislatívu. Takže študenti na internáte majú možnosť separovať aj bioodpad od ostatného odpadu a tak neustále môžu znižovať tok odpadu na skládku.

spracovala: Plieštková, Tóthová

Západ Slnka

Západ Slnka vždy prebúda v ustráchaných ľuďoch pochyby. Vraveli, že tá najkrajšia vec v živote je symbolom smrti. Západ Slnka – koniec uhasínajúcej, no predsa životaschopnej sviečky.

Modravé alebo bolo poznačené stopami západu. Maličké baránky sa premávali sem – tam, a netušili, čo sa bude diať.

Ružové zore zrazu zapálil celý svet nad horami. Na pokojnej lúčke zrazu nastal ruch. To odlesk ružovej farbičky rozrušil pár zaspávajúcich vtáčatiek. Ostalo ticho ..... ani jedna vetvička sa neohla.

Tu do obzoru vstúpilo unavené Slnko. Hádzalo po lúke farebné lúče, čím rozohnalo zore. Celé okolie zaplavilo svojim ohnivocerveným odleskom. Jeho oslňujúce paprsky vytvorili na lúčine žltozelenkastú cestičku ... Zrazu zafúkal teplý vetrik, ktorý privolal ďalšie mráčiky. Cestička na lúčke zmizla, len tu a tam bolo vidieť slnečný jas. Slnko zaplavila hĺba baránkov, okolo ktorých sa vytvorila jemná červená žiara ožarujúca každé stebielko trávy pohybujúce sa v šibalskom vetríku. Vánok pomaly uhasínal, bolo len počuť posledné šumy rozhojdaného lístia lúčiaceho sa so zapadajúcou žeravou loptou.

Vyžarujúci jas zaplavil naposledy zaspávajúcu lúku, no len na zlomok sekundy. Šero zahalilo všetko živé i neživé, modré nebo zrazu zosivelo a vtáčatá sa schúlili pod ochranné krídla svojej mamy. Hora – predtým zelená pýcha okolia ostala ošumelá. Všetko sa zmenilo ...

Nemyslím si, že západ Slnka je niečo mystické, ale viem, že všetko má svoje osobitné čaro, ktoré nepodlieha času človeka.

Slnovratka

Malá Fatra 1.

Malá Fatra je tretím (po Tatrách a Nízkych Tatrách) najvyšším pohorím Centrálnych Západných Karpát. Zároveň je to najzápadnejšie pohorie prirodzene presahujúce hornú hranicu lesa a najzápadnejší Národný park v celých Karpatoch. Nachádza sa na severozápadnom Slovensku v okresoch Žilina, Martin a Dolný Kubín. Relatívne málo ľudí vie, že je vyššia a aj rozlohou väčšia ako Veľká Fatra a že rieka Váh v úseku od Vrútok po Strečno ju rozdeľuje na severnú Krivánsku („Vrátna“) a južnú Lúčanskú („Martinské hole“) Fatru. Tieto dve časti sa od seba v mnohých aspektoch odlišujú.

Lúčanská Malá Fatra dostala názov podľa svojho najvyššieho vrcholu - Veľkej Lúky. Zaužívaný názov Martinské hole v skutočnosti označuje iba centrálnu časť s

najvyššími hôľnymi vrcholmi. Z geologického hľadiska je budovaná najmä žulou a kryštallickými horninami. Preto je jej rastlinstvo relatívne monotónne. To však neplatí o oblasti okolo trosky Chočského príkrovu- Kľaku (1351) v južnej časti (a menších enkláv v severnej časti), ktorá je budovaná vápenatými horninami. Tie podmieňujú výskyt pestrej vápencovej horskej flóry a fauny. Geomorfologickou

zaujímavosťou je horská roveň (náhorná plošina), ktorá je najväčšou (0,5x3km) a najvyššie položenou (>1400 m.n.m.) na Slovensku. Najvyšším bodom tejto plošiny a zároveň celej Lúčanskej Fatry je kóta Veľká Lúka (1476m.n.m.). Keďže touto výškou zasahuje do subalpínskeho stupňa, je porastená skupinami kosodreviny. Kyslé podložie umožňuje aj vznik vrchovísk s výskytom vzácnych a ohrozených taxónov rastlín a živočíchov.

Vzhľadom na pomerne zachované ekosystémy a veľkú geobiocenologickú hodnotu územia existujú snahy o vyhlásenie Lúčanskej Malej Fatry za CHKO. Jej územie je zahrnuté medzi Chránené vtáčie územia (Natura 2000), je tu vyhlásených Krížava (1450m.n.m.), tretí najvyšší vrchol v Lúčanskej Fatre. Je na ňom televízny vysielateľ a je pokrytý porastami kosodreviny na rozsiahlych plochách vrchoviskovej rašeliny.

niekoľko (málo) MCHÚ a dve Územia európskeho významu (Natura 2000).

V ďalších číslach tohto časopisu si priblížime severnú časť Malej Fatry- Krivánsku Malú Fatru. Keďže je podstatne rozmanitejšia a je aj národným parkom, budeme sa jej venovať o niečo podrobnejšie.

-drozdo-

Pred tuhými mrazmi na severe hľadá na Slovensku útočisko asi 150 000 vodných vtákov

V týchto dňoch vrcholí na Slovensku najväčšie ornitologické terénne podujatie - Sčítanie vodného vtáctva. Zúčastňuje sa ho asi 250 ornitológov a milovníkov vtáctva. Svoje ďalekohľady majú zamerané na 400 lokalít, kde zimuje približne 150 000 vodných vtákov. Najmä kačice, chochlačky, potápky, lysky, kormorány, labute a čajky k nám prilietajú zo severu prečkať najchladnejšie mesiace v roku.

Výsledky sčítania s p r a c o v á v a Spoločnosť pre ochranu vtáctva na Slovensku (SOVS), ktorá ich posielala do európskej centrály v Holandsku. Cieľom tohto programu je pravidelným sčítaním získať poznatky o ťahu a zimovaní vodného vtáctva, zistiť počty a druhové zloženie v krdľoch zimujúcich vtákov, určiť najdôležitejšie lokality, monitorovať ich stav a zabezpečiť odborné podklady pre ich ochranársky manažment. Pozornosť sa sústreďuje na Významné vtáčie územia ¹⁾ a ramsarské lokality ²⁾.

Najviac vtákov doposiaľ ornitológovia napočítali na Hrušovskej zdrži pri Bratislave. „Vlani tu zimovalo minimálne 68 000 vtáčích hostí. Spočítať také množstvo je veľmi náročné. Každoročne nám pomáhajú aj kolegovia z Rakúska, Maďarska a Českej republiky.“ povedal národný koordinátor celej akcie Jozef Ridzoň. Ochránari by potrebovali ešte aspoň 500 dobrovoľníkov, aby mohli dostatočne pokryť celé Slovensko.

Až do 23. januára sa záujemcovia môžu pridať k skupinám ornitológov po celom Slovensku. Na telefónnom čísle 02-55422185 ornitológovia radi poskytnú

bližšie informácie. Prihlásiť sa možno aj priamo na adrese SOVS, Mlynské nivy 41, 821 09 Bratislava 2, alebo prostredníctvom internetovej stránky www.sovs.sk

Doplňujúce informácie

1) Významné vtáčie územia sú územia rozhodujúce pre dlhodobú životaschopnosť populácií ohrozených vtáčích druhov v celom areáli ich rozšírenia.

2) Ramsarské lokality sú mokrade významné pre zachovanie biodiverzity. Jedným z kritérií pre zaradenie území mokradného charakteru do zoznamu Ramsarských lokalít je aj výskyt 1% z celkovej populácie daného druhu na skúmanej lokalite.

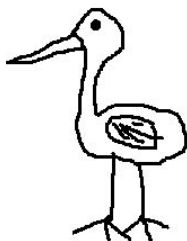
3) Vtáctvo je možné sčítavať na akejkoľvek vodnej lokalite, kde sa vtáctvo zdržiava (vodný tok, nádrž, vlhká lúka, kanál). Do sčítania sa môže zapojiť každý, kto pozná aspoň bežné druhy vtákov. Laici sa môžu pridať ku skúseným ornitológom. Týmto spôsobom organizátori sčítania (SOVS a Ornitologický klub pri Oravskom múzeu) každoročne získajú nových dobrovoľníkov.

Informácie

Jozef Ridzoň - národný koordinátor programu Sčítanie vodného vtáctva

tel: 0902-222160

Zdroj: SOVS

Kultúrne dedičstvo v krajine

„Umenie je brána, ktorej cieľom je preniknúť do najjednoduchšej a najzložitejšej oblasti ľudskej duše“.

– Pavel Vežinov –

Vychádzajúc zo samotného slova dedičstvo, evokuje toto slovo v nás ľuďoch kus histórie a umenia, ktoré odovzdali svojimi zodrátými rukami naši predkovia, žijúci v dávnej, relatívne dávnej, minulosti. Nie je to len dom, kus nábytku, alebo zasadený strom. Nie je to len dôkaz ich existencie, hoci práve ne jeden taký dôkaz sa stáva dedičstvom celej populácie ľudí. Ale

čo je najpodstatnejšie a v konečnom dôsledku je aj niečo oveľa vyššie, oveľa väčšia a to je ich cit, dôkaz ich vyspelosti pochádzajúca z geniality jednotlivcov, „bohatstvom“ doby vybičovaná prírodou. Jednoducho nádhra prekvávajúca storočia.

Ako sa k tomuto dedičstvu v súčasnosti stavíme? Táto otázka je ale aj nie je príliš zložitá. Je proste priveľmi komplexná. V nedávnej dobe, ktorá nebola naklonená Bohu a „buržoáznym“ prežitkom, bolo vnímanie zahaľované pavučinou funkcie a tak viditeľné a krásne pomaly ustupovalo často a niekedy až nepochopiteľne rýchlo (ale nie je to len jeden

príklad, je ich viac, napríklad aj ten, že vo svete, t.j. v Európe & v Amerike v minulých storočiach ustupovali, práve vďaka Bohu a šíreniu misionárov božie prikázanie, staré pohanské neolitické stavby a na ich mieste vyrastali z ich základov „novšie“ oltáre sviatostí cirkvi) pred potrebou zväčšenia alebo zrýchlenia alebo proste len. A tak ako napríklad Piargaska brána v Banskej Štiavnici padla, síce len z časti, ale zato citeľne za obeť ľudskej ľahostajnosti k veciam cenným. Jednak kvôli širšej ceste, ktorá spája Štiavnicu z vrchnej západnej strany, ale aj preto, lebo bola vyhodena do vzduchu utekajúcou nemeckou posádkou z oslobodzujúcej sa Štiavnice. Dovolila to doba? Ale nie, v žiadnom prípade kedy došlo k zničeniu kultúrnej pamiatky zato doba nemohla. Môžu za to len a len ľudia, jednoduché vyhováranie sa na systém je len bagatelizovanie celej veci. Môžu za to ľudia kompetentný, teda úradníci, ale aj jednotlivci, tí ktorí ustupovali vyššej moci, o ktorej bolo proste a jasne rozhodnuté vopred.

Realita dneška je úplne iná. Ľudia zostali ale aj napriek tomu celkom nezmenení. Hoci väčšina vraví „áno je potrebné starať sa o pamiatky“, ale akonáhle sa im podobný objekt dostane do rúk a ich jedine ich vlastníctva, väčšinou sa dokonale zmenia na bezohľadných ničiteľov, alebo ľahostajných reštaurátorov (viď Belházyho dom). Svoje si z veľkej časti narobil už aj zub času. A tak, ako vždy a všetko, tak aj kultúra sa točí okolo prostriedkov alebo okolo

